

KORTTIDS- OG LANGTIDSPOLITIK

Af universitetslektor, kontorchef *P. P. Sveistrup*

Det betegner altid et fremskridt i det politiske liv, når mennesker giver sig tid til at overveje hvilket mål, man vil stræbe efter, idet man derved kommer til at se de forskellige dispositioner i større sammenhæng og gøre sig klart, hvorledes den enkelte disposition virker på alle de mange områder, hvor der er indirekte virkninger, som der ikke altid er lejlighed til at tage stilling til, når man handler fra dag til dag ud fra den i det enkelte øjeblik givne situation.

Den private erhvervsvirksomhed er i vor tid blevet mere og mere indstillet på at klargøre sig sådanne indirekte sammenhænge, og dette opnås i almindelighed ved udarbejdelse af omhyggelige regnskabsanalyser, hvorefter man kan lære af fortidens sammenhænge, og dernæst ved på grundlag af det nøjagtige kendskab til fortiden at udarbejde sammenhængende planer for fremtiden i form af et budget; et sådant kan være kortsigtet og f. eks. omfatte en periode af få måneder, hvorved man f. eks. bliver i stand til at følge sammenhængen mellem produktion og salg, så virksomheden ikke kommer til at ligge med varer, der er produceret, og måske af høj kvalitet, men som ikke kan sælges, fordi man ikke har taget et nødvendigt hensyn til, at moden har forandret sig.

Et sådant kendskab til sammenhænge er også af betydning for et helt lands økonomiske politik, og man kan derfor opstille både samfundsregnskaber og samfundsbudgetter. Det er imidlertid meget vanskeligere end for den private virksomhed, fordi der er langt flere faktorer, der har politisk og økonomisk betydning, og som det ofte er meget vanskeligt at danne sig et overblik over.

For et samfund er målsætningen således betydelig vanskeligere end for den private virksomhed, der i nutidens samfund altid i ret høj grad må være indstillet på at tjene penge. Men for et samfund kan det at tjene penge ikke være nogen direkte målsætning. Det kan udmærket tænkes, at et samfund i sin økonomiske politik må arbejde med et endog betydeligt underskud i en lang periode, selvfølgelig forudsat at der er andre, der er villige til at betale, eller i det mindste låne pengene til dækning af underskudet. De forenede Stater har således igennem en række år hjulpet ad-

skillige andre lande med lån og tilskud for at bringe disses under krigen hårdt ramte økonomi på fode; til tider har sådanne dispositioner haft gode virkninger, til andre tider har det medført afhængighed og betydelig bitterhed.

Forsøger man at overveje sådanne målsætningsproblemer nærmere, vil de forekomme uhyre komplicerede, fordi der er så mange indirekte virkninger, men man kan måske standse mange og lange overvejelser ved at rejse spørgsmålet, om ikke samfundsdannelsens formål er at gøre mennesker mere tilfredse. Vi kan ikke leve enkeltvis, men må nødvendigvis være afhængige af hinanden og kan være det på mange forskellige måder, som kan have forskelligartede virkninger med hensyn til tilfredsheden.

Til en vis grad kan man sige, at dette bedst kan opnås gennem frihed. Den enkelte kan producere og handle, som han eller hun har lyst til, men han kan ikke sælge, hvis det ikke er varer, som kunderne er interesserede i, og han må på den måde komme til at finde sig en plads i hele samfundsmaskineriet, som passer både ham selv og helheden. På den måde kan mennesker få lykkelige og tilfredse kår, idet de får en plads i hele samfundsmaskineriet, som de kan passe til og virkelig udfylde.

Men det kan på den anden side blive fattigt nok, når mennesker lever under vanskeligere naturforhold end normalt, og det er kun naturligt, at andre i så fald træder hjælpende til og yder en håndsækning for, at kårerne kan blive bedre. Hvor gaverne ydes helt frit og modtages helt frit, er det kun en fordel og kan fremme en naturlig udvikling, der antagelig ville være kommet alligevel, blot betydeligt langsommere. Men når man taler rent ud, er det vanskeligt at sikre sig, at der ikke til gaverne knytter sig bimotiver, eller hvor sådanne ikke findes, at der ikke hos modtagerne danner sig en vis ubehagelig følelse af, at der er skjulte bimotiver.

Dette spørgsmål om bimotiver er der heldigvis ikke meget af i forholdet mellem Grønland og Danmark, dertil har de to befolkningsgrupper fra gammel tid haft for megen respekt for hinanden. Men ser man ud i verden og følger radioen fra dag til dag, forstår man ikke ret meget, hvis man ikke har spørgsmålet om motiver og bimotiver i erindring. Det er af afgørende betydning for bevarelse af det gode forhold mellem grønlændere og danskere, at man fører en sådan politik, at en sådan gensidig mistillid og kritik ikke kommer op. Og her må man fra den danske regerings side have det største ansvar, fordi man nødvendigvis må have det største overblik. Det vil være urigtigt i så henseende at kritisere grønlænderne, fordi de ikke forstår de store sammenhænge; det er afgørende, at man fra dansk side ikke optræder således, at der danner sig flere komplekser end uundgåeligt, og der ikke bliver mere kritik, end der nu engang altid følger med at være menneske.

Jeg tror, det vil være rigtigt, om man fra dansk side erkendte, at vi i grønlænderne har en befolkningsgruppe, det er lettere at komme ud af det med end så mange an-

dre. Historien har gennem århundreder vist det, og det er kedeligt, hvis den smilende venlige gensidighed, som vi kender fra gamle dage, skulle blive formindsket, og der skulle komme surhed ind i forholdet. Man taler og skriver så meget om alkoholproblemet i Grønland og om så mange andre leveformer, som vi ikke synes om. Men man taler slet ikke så meget om, hvor grønlænderne har lært sådanne uvaner og hvilket ansvar, der skyldes uheldig påvirkning fra dansk side.

Der har i hvert fald været et godt og tillidsfuldt forhold mellem grønlændere og danske, og denne tillid skulle nødvendig komme på alt for svære prøvelser, for det kan i det lange løb føre til meget uheldige forhold for begge parter.

Det allervigtigste i så henseende er, at der ikke fra dansk side, som på så mange andre områder, kommer en tendens til at skrue udviklingen tilbage til de gode gamle dage. Det kan ganske simpelt ikke gøres, og ethvert forsøg i så henseende er på forhånd dømt til at mislykkes. Vi må som danske altid være rede til at tage konsekvenserne af vore handlinger, det er det mindste, der kan forlanges af os.

Følgen af den udvikling, som har fundet sted både i forholdet mellem danske og grønlændere og forøvrigt også mange andre steder i verden, er, at vi i højere grad må behandle hinanden som voksne ligemænd og tage den fulde konsekvens heraf. Det er ikke tilstrækkeligt for os at behandle grønlænderne som forkælede børn eller for disse stadig at stille flere og flere krav, som samfundet på grund af naturen og deres egen eller andres arbejdsindsats ikke kan honorere.

Man må fra begge sider erkende, at livet i det moderne samfund vel fører til, at flere og flere materielle behov kan dækkes, men at livet samtidig bliver mere og mere kompliceret at leve, og at det, hvis det hele skal gå godt, kræver et større og større ansvar hos mennesker i deres samliv, og dette er netop grundtanken i ethvert demokratisk samfund.

Konsekvensen af denne tankegang må være, at forholdet mellem Grønland og Danmark må blive præget af, at mere selvstændighed og ansvar i højere grad må overlades til grønlænderne selv. Selve følelsen af at have ansvaret for sit eget liv og for sit eget områdes forhold er så værdifuld, at der er mange, der gerne vil tage et sådant ansvar på sig og erkende de mange vanskeligheder, der følger med.

For det er vel ikke vanskeligt at forstå, at med en større selvstændighed, ikke mindst på det økonomiske område, vil der vokse uhyre mange vanskeligheder frem. Grønlands naturforhold, de store afstande til og fra markedet, det meget hårde klima o. s. v. må naturligvis skabe mange og store vanskeligheder også for et så begavet folk, som grønlænderne jo dog faktisk er. Jeg nærer ingen tvivl om, at grønlænderne selv vil kunne løse mange vanskeligheder og forstå, at problemerne er til for at løses ved selv at gøre en indsats fremfor stadig at stille krav til andre dele af den danske befolkning, der i hvert fald i den kommende tid, når de nye markedsdannelse er gen-

nemført, ikke vil komme til at stå så frit og selvstændigt, som det hidtil har været tilfældet.

Ved en voksende selvstændiggørelse, ikke mindst på det økonomiske område, vil mange problemer blive løst væsentlig mere tilfredsstillende end nu. Der er ingen tvivl om, at grønlænderne også vil have let ved at forstå, at man må sætte tæring efter næring, og at naturen i Grønland nu engang ikke giver de goder, som naturen kan i heldigere stillede lande. Det må grønlænderne rette sig efter, selv om det ikke er deres ansvar.

Men er udviklingen nået så langt i retning af voksende selvstændighed og ansvarsfølelse, og grønlænderne føler, at opgaverne i deres land er større end andetsteds på grund af naturens karrighed, så er der ingen, der i ringeste grad vil tabe ansigt ved, at man i omfattende grad bygger på den good-will, der i århundreder har været mellem grønlændere og danske. Denne good-will har i tidens løb givet sig helt forskellige udslag, ikke mindst i tiden før og efter 1950, men den har stadig været til stede, og det er min faste overbevisning, at der fortsat vil kunne bygges på den, også når problemstillingen i fremtiden, skal vi sige efter 1965, bliver væsentlig anderledes.

Denne good-will har i tidens løb været kombineret med forskellige former for romantisk indstilling. Før 1950 havde denne romantik et præg af de henrivende grønlænderbørn, som mange danske var betaget af, og som de måske ikke altid opfattede som blivende helt voksne. I tiden efter 1950 har romantikken været bestemt af, at både grønlænderne og ikke mindst danske var så dygtige, at de kunne overvinde naturens vanskeligheder og producere lige så effektivt, som hvor naturen var meget gunstigere for menneskelig indsats.

Der er ikke tvivl om, at der i de kommende års grønlandsarbejde stadig vil være elementer af begge de to arter romantik, og at man vil opleve endnu en række udslag af begge, ikke mindst på det økonomiske område. Men det er min bestemte opfattelse, at hverken den ene eller den anden form for romantik vil holde i det lange løb. Den vil ophøre af mange grunde, men romantikkens opløsning kan finde sted både gennem hårde konflikter eller gennem venlig erkendelse fra begge sider.

Der er for mig ingen tvivl om, at den romantiske indstilling i begge dens former ikke kan bestå i fremtiden, og at det bliver nødvendigt at komme ind på en langtidspolitik, der må præges i højere grad af nøgternhed. Grønlands natur er nu engang fattig, og grønlænderne er mennesker som vi andre, der erkender, at det kan være svært at overvinde netop den grønlandske naturs vanskeligheder, ikke mindst over for ønsket om helt at leve som man gør det i Europa og Amerika.

Under en sådan situation vil det blive nødvendigt at bygge på den good-will, som nu engang findes mellem grønlændere og danske. En af de ledende mænd i De forenede Nationer sagde engang, at Danmarks indstilling over for Grønland var som

den ældre broders stilling over for den yngre. Det er vel nok rigtigt, men dog kun hvis man samtidig husker, at også i de enkelte familier kan den ældre broder være en ganske lille smule dominerende over for den yngre. Det kan gå, hvor den yngre er ganske lille og uselvstændig, men når han kommer op i overgangsalderen, kan det volde vanskeligheder. Som regel forstår den ældre, at den yngre også bliver voksen og kan blive ubehagelig berørt ved et selv ubetinget formynderskab. Når denne konflikt er overvundet, vil man komme ind i en situation, hvor „lillebror“ forstår mere af vanskelighederne, end han straks så, og at han vil blive mere tilbøjelig til og mere glad ved at modtage en håndsrækning, end han en overgang var.

Jeg har her forsøgt at trække en langtidslinie op for forholdet mellem Grønland og Danmark. Vi må her i landet med den danske historiske sans forstå, at det ikke er noget, der kommer på én gang, der må en historisk udvikling til, som man roligt må lade komme uden de måske noget ejendommelige svingninger fra den ene yderlighed til den anden, som man kan møde i lande og hos mennesker, der mangler historisk forståelse; vi må være indstillet på at afvente alting i naturens orden, som det ofte siges i Danmark, måske mest i den lidt ældre generation.

Det centrale for mig i opfattelsen af de grønlandske problemer er, at man må bygge på den good-will, der i århundreder har været mellem Grønland og Danmark, og at man må være indstillet på at tage hensyn til den anden parts særlige psyke, og at de forskellige beslutninger helst bør tages, når tiden er moden, hverken for tidligt eller for sent.